

บทที่ 1

ญาณวิทยา

หัวเรื่อง

1. ความหมายและขอบเขตของญาณวิทยา
2. ความสัมพันธ์ระหว่างญาณวิทยากับศาสตร์ต่าง ๆ

สาระสำคัญ

1. ญาณวิทยาเป็นปรัชญาสาขาหนึ่งที่ศึกษาถึงบ่อเกิด ธรรมชาติ ขอบเขต และความสมเหตุสมผลของความรู้
2. ญาณวิทยามีความสัมพันธ์กับศาสตร์ต่าง ๆ เช่น จิตวิทยา ตรรกวิทยา และอภิปรัชญา ฯลฯ
3. ความแตกต่างระหว่างความรู้ทางญาณวิทยากับความรู้ทางวิทยาศาสตร์
4. ความแตกต่างระหว่างความรู้สามัญกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์

จุดมุ่งหมาย

เมื่อได้ศึกษาบทที่ 1 เรื่อง ความหมาย และขอบเขตของญาณวิทยาจบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายความหมายและขอบเขตของญาณวิทยา
2. แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างญาณวิทยากับศาสตร์ต่าง ๆ
3. บอกได้ว่าญาณวิทยาศึกษาเรื่องอะไรบ้าง
4. สังเคราะห์ความรู้สามัญกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์
5. เปรียบเทียบความรู้ทางญาณวิทยากับความรู้ทางวิทยาศาสตร์
6. วิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ทางญาณวิทยา

บทที่ 1

ญาณวิทยา (Epistemology)

1. ความหมายและขอบเขตของญาณวิทยา

คำว่า ญาณวิทยา เป็นภาษาสันสกฤต แยกออกได้เป็น 2 คำ คือ ญาณ = ความรู้
วิทยา = วิชา หรือความรู้ เมื่อรวมกันเป็นญาณวิทยา จึงเป็นวิชาว่าด้วยความรู้หรือทฤษฎี
ว่าด้วยความรู้ และคำว่าญาณวิทยาดตรงกับภาษาอังกฤษว่า Epistemology ซึ่งมาจากคำว่า
episteme มีความหมายเท่ากับ knowledge หรือความรู้ และคำว่า Logos ซึ่งตรงกับคำว่า
Science หรือ Theory ซึ่งหมายถึง ศาสตร์หรือทฤษฎี

2. ญาณวิทยาศึกษาถึงเรื่องอะไรบ้าง

- 2.1 ศึกษาถึงปัจจัยหรือเงื่อนไขบ่อเกิดหรือแหล่งกำเนิดของความรู้
  - 2.2 ศึกษาถึงธรรมชาติของความรู้
  - 2.3 ศึกษาถึงขอบเขตของความรู้
  - 2.4 ศึกษาถึงความสมเหตุสมผลของความรู้
- ซึ่งปัญหาเหล่านี้เราจะได้ศึกษาในรายละเอียดต่อไป

3. ญาณวิทยามีความสัมพันธ์กับศาสตร์ต่าง ๆ อย่างไร ?

3.1 ญาณวิทยากับวิทยาศาสตร์และสามัญสำนึก

เมื่อกกล่าวโดยทั่วไป ความรู้มีอยู่ 3 แบบ คือ ความรู้สามัญหรือสามัญสำนึก ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และความรู้ทางญาณวิทยา ความรู้สามัญอาจเป็นความรู้เรื่องเดียวกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์และความรู้ทางญาณวิทยา แต่ความรู้สามัญไม่ได้อาศัยหลักฐานทางวิทยาศาสตร์และการคิดหาเหตุผลตามหลักตรรกวิทยา จึงเป็นทัศนะที่ยังไม่ชัดเจนแจ่มแจ้ง ยังไม่มีเหตุผลเพียงพอ

เพื่อความกระจ่างในเรื่องนี้ ควรศึกษาให้เห็นความแตกต่างระหว่างความรู้สามัญกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ดังต่อไปนี้

1. ความรู้สามัญเป็นความรู้ที่ว่าด้วยข้อเท็จจริงเป็นอย่าง ๆ ข้อเท็จจริงเหล่านั้นไม่มีความสัมพันธ์กัน จึงไม่มีลักษณะเป็นสากล

ส่วนความรู้ทางวิทยาศาสตร์ว่าด้วยลักษณะทั่ว ๆ ไปของข้อเท็จจริง และข้อเท็จจริงเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กันจึงมีลักษณะเป็นสากล

2. ความรู้สามัญเป็นความรู้ที่ไม่แน่นอน ยังมีข้อที่น่าสงสัย เพราะเป็นความคิดเห็นส่วนบุคคล

ส่วนวิทยาศาสตร์เป็นความรู้ที่แน่นอน เพราะอาศัยหลักฐานที่มีเหตุผลและได้รับการพิสูจน์และทดลองแล้ว

3. ความรู้สามัญเป็นความรู้ที่ไม่แน่นอน เพราะขึ้นอยู่กับความคิดคะเน ส่วนวิทยาศาสตร์เป็นความรู้ที่แน่นอน เพราะอาศัยการสังเกตที่ถูกต้องอาศัยการพิสูจน์ทดลองและอาศัยการวัดปริมาณ

4. ความรู้สามัญเป็นความรู้ที่ไม่เป็นระบบ ไม่มีวิธีการของตนเอง ส่วนวิทยาศาสตร์เป็นความรู้ที่เป็นระบบและมีวิธีการของตนเอง

ความรู้สามัญกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์จึงไม่แตกต่างกันในเรื่องระดับ กล่าวคือ วิทยาศาสตร์นำความรู้สามัญมาจัดระบบใหม่ให้มีเหตุผล ส่วนญาณวิทยานำเอาทั้งความรู้สามัญและความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปจัดระบบใหม่ด้วยการคิดหาเหตุผลอีกต่อหนึ่ง

ความรู้สามัญความรู้ทางวิทยาศาสตร์และความรู้ทางญาณวิทยาจึงเป็นความรู้ 3 ระดับ คือ

ระดับต่ำ ได้แก่ ความรู้สามัญ

ระดับกลาง ได้แก่ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์

ระดับสูง ได้แก่ ความรู้ทางญาณวิทยา

ความรู้ทางวิทยาศาสตร์กับความรู้ทางญาณวิทยาเมื่อนำมาเปรียบเทียบกันแล้ว มีทั้งแง่เหมือนกันและแง่ต่างกัน และแง่ที่เกี่ยวข้องกัน

ในแง่ที่เหมือนกันก็คือ ทั้งวิทยาศาสตร์และญาณวิทยาศึกษาค้นคว้าในเรื่องเดียวกัน เช่น เรื่องสสาร เป็นความรู้ที่มีระบบและมีเหตุผลดลบันดาลกัน

ในแง่ที่ต่างกันมีดังนี้ คือ

1. วิทยาศาสตร์ศึกษาเรื่องโลกเป็นส่วน ๆ เช่น เรื่องสสาร พลังงาน เคมี ชีวะ ฯลฯ และวิทยาศาสตร์แบ่งออกเป็นสาขาต่าง ๆ แต่ละสาขาศึกษาค้นคว้าอยู่ในขอบเขตของตน ส่วนญาณวิทยาศึกษาเรื่องโลกทั้งหมดโดยส่วนรวม

2. วิทยาศาสตร์ตั้งสมมติฐานและพลังงาน แล้วยึดถือสมมติฐานนั้นว่าเป็นความจริง โดยไม่ต้องพิสูจน์ ญาณวิทยาไม่มีสมมติฐาน แต่พิสูจน์ความสมเหตุสมผลของสมมติฐานของวิทยาศาสตร์

3. วิทยาศาสตร์มองโลกในด้านปริมาณมากกว่าด้านคุณภาพ ญาณวิทยามองโลกในด้านคุณภาพเท่านั้น

4. วิทยาศาสตร์ศึกษาข้อเท็จจริงเป็นอย่าง ๆ ญาณวิทยาประเมินค่าข้อเท็จจริง สืบค้นถึงคุณค่าและความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่ากับข้อเท็จจริง

5. วิธีของวิทยาศาสตร์ ได้แก่ การสังเกต การทดลอง การจัดประเภท การอธิบาย การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การอนุมาน และการอุปมาน

ส่วนวิธีการของญาณวิทยา คือ การคิดหาเหตุผลจากประสบการณ์ทั่วไปและประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์

ในแง่ที่เกี่ยวข้องกันก็คือ ญาณวิทยานำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาคิดหาเหตุผลและจัดระบบใหม่ และวิทยาศาสตร์อาศัยญาณวิทยาไปพิสูจน์สมมติของวิทยาศาสตร์ ตลอดจนอาศัยญาณวิทยาเป็นหลักการและจุดหมายในการดำเนินการ

3.2 ญาณวิทยากับจิตวิทยา

จิตวิทยาเป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องจิตและขบวนการของจิตโดยเฉพาะ เพื่อ

แสดงให้เห็นว่าความรู้ที่เจริญงอกงามในจิตของแต่ละคนนั้นเป็นมาอย่างไร เพื่อจะวิเคราะห์ให้เห็นว่าสภาพและขบวนการที่จิตของคนเราได้พัฒนาขึ้นจากภาวะเบื้องต้นที่เรียกว่าง่ายที่สุดต่อการเข้าใจ จนถึงภาวะที่สลับซับซ้อน เพื่ออธิบายให้เห็นขบวนการตลอดจนสภาพอันแท้จริงของจิต

จิตวิทยาไม่พยายามจะศึกษาค้นคว้าไปถึงความรู้ที่ถูกต้อง คือ ศึกษาเพียงวิวัฒนาการของความรู้ และไม่ศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติและความถูกต้องของความรู้

เมื่อจิตวิทยาได้แสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการทางด้านจิตใจของมนุษย์ ก็ทำให้เกิดปัญหาขึ้นมาว่า ความรู้จะเป็นไปได้อย่างไร ? แล้วมนุษย์เราจะรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างไร ?

จิตวิทยาศึกษาค้นคว้าข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์และสัตว์

ส่วนญาณวิทยาศึกษาเกี่ยวกับข้อเท็จจริงต่าง ๆ ของโลกมนุษย์ที่เป็นไปได้ จิตวิทยาได้สมมติสิ่งที่มีอยู่ว่าเป็นจิตและเป็นโลก และการที่จะมีความรู้เกี่ยวกับโลกก็โดยอาศัยจิตเป็นผู้รู้ แต่ว่าญาณวิทยาพยายามที่จะศึกษาค้นคว้าถึงธรรมชาติ บ่อเกิด ขอบเขต เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดความรู้ขึ้น

ญาณวิทยาเป็นศาสตร์ที่ว่าความรู้เป็นการศึกษาค้นคว้าถึงธรรมชาติ บ่อเกิด ขอบเขต เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดความรู้ และพยายามที่จะอธิบายหรือตอบปัญหาต่อไปนี้

- ความรู้เป็นสิ่งที่มียุ่จริงหรือไม่
- ความรู้เกิดขึ้นได้อย่างไร
- อะไรเป็นธรรมชาติที่แท้จริงของความรู้
- ความรู้มีขอบเขตแค่ไหนเพียงไร
- ประสบการณ์หรือการคิดหาเหตุผลเป็นบ่อเกิดของความรู้
- ความรู้ช่วยให้เข้าถึงความแท้จริงได้หรือไม่
- ความรู้ที่สมเหตุสมผลมีลักษณะอย่างไร
- อะไรเป็นเครื่องทดสอบว่าความรู้เป็นจริงหรือคลาดเคลื่อน
- ความรู้ที่สมเหตุสมผลมีเงื่อนไขอย่างไร
- มนุษย์สามารถรู้โลก วิญญาณ และพระผู้เป็นเจ้าของเขาได้หรือไม่
- จิตที่กำจัดสามารถรู้สิ่งที่ไม่จำกัดได้หรือไม่

3.3 ญาณวิทยากับอภิปรัชญา

ญาณวิทยาศึกษาเรื่องกำเนิดของความรู้ ธรรมชาติของความรู้ ความสมเหตุสมผล

ของความรู้ ขอบเขตและข้อจำกัดของความรู้ ซึ่งเป็นการศึกษา สภาพทั่ว ๆ ไปของความรู้ อย่างกว้าง ๆ ส่วนอภิปรายศึกษาเรื่องธรรมชาติที่แท้จริงเกี่ยวกับโลก วิญญาณ หรือ และพระผู้เป็นเจ้า การที่เราจะเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องธรรมชาติที่แท้จริงของโลกวิญญาณ หรือ จิตและพระผู้เป็นเจ้านั้น ต้องอาศัยญาณวิทยาเป็นเครื่องมือในการพิสูจน์ความจริงเกี่ยวกับ สิ่งเหล่านี้

ดังนั้น อภิปรายจะต้องใช้ญาณวิทยาเป็นเครื่องมือในการค้นคว้าธรรมชาติที่แท้จริง ของสิ่งที่มีอยู่ ถ้าถือว่าจะได้ประโยชน์จากการศึกษาค้นคว้าธรรมชาติของสิ่งที่มีอยู่จริง ญาณวิทยาย่อมเป็นพื้นฐานหรือมูลฐานที่ทำให้เกิดปรัชญานั้น

ในครั้งแรกนั้น นักปรัชญาที่ตั้งข้อสมมติฐานขึ้นว่าสัจธรรมมีอยู่จริง แล้วก็พยายาม ที่จะประมวลทุกสิ่งทุกอย่างในสากลจักรวาลว่าเป็นสัจธรรม โดยปราศจากการค้นคว้าเข้าไป ถึงปัญหาที่ว่าสามารถที่จะรู้มันได้หรือไม่? แต่ก็เป็น การเชื่อถือกันมาชนิดฝังหัว ถึงแม้ว่า ญาณวิทยาเป็นสิ่งที่จำเป็น เรียกว่าเป็นบันไดขั้นแรกที่น่าไปสู่วิทยาศาสตร์ ดัง จอห์น ลอค นักปรัชญาประจักษ์นิยมชาวอังกฤษ ได้กล่าวไว้ว่า "ถ้าไม่มีญาณวิทยาเป็นองค์ประกอบแล้ว ปรัชญาก็ไม่สมบูรณ์"

ความจริงญาณวิทยากับอภิปรายมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ซึ่งสิ่งหนึ่งจะ ปราศจากอีกสิ่งหนึ่งย่อมเป็นไปไม่ได้ ทฤษฎีว่าด้วยความรู้นำไปสู่ความรู้สิ่งต่าง ๆ ทฤษฎี แต่ละทฤษฎีก็ช่วยให้เข้าใจเฉพาะสิ่ง

ความรู้ช่วยให้เข้าใจสัจธรรม สัจธรรมเป็นสิ่งที่เราไม่สามารถจะเข้าใจได้นอกจากว่า เราจะมีวิธีการ (ญาณวิทยา) ทำให้มันมีความสัมพันธ์กับความรู้ ปัญหาเกี่ยวกับความถูกต้อง และธรรมชาติของความรู้ และปัญหาที่เกี่ยวกับธรรมชาติที่แท้จริง

ความจริงมันก็เป็นวิธีการที่จะอธิบายสิ่งเดียวกัน ถึงแม้จะแยกออกเป็นญาณวิทยากับอภิปรายก็ช่วยให้มนุษย์เราเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงอย่างมีวิธีการ

สรุปแล้ว อภิปรายและญาณวิทยาต่างต้องอาศัยซึ่งกันและกัน เพื่อค้นคว้าหา ความจริงของสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้อง

3.4 ญาณวิทยากับตรรกวิทยา

ญาณวิทยาเป็นการศึกษาถึงกำเนิดธรรมชาติ ขอบเขตและความสมบูรณ์ของความรู้ ศึกษาถึงปัจจัยที่จะให้เกิดความรู้อย่างสมบูรณ์

ตรรกวิทยา หมายถึง ศาสตร์แห่งการใช้ความคิด (Science of Thinking) การใช้ความคิดก็เพื่อหาความจริงหรือความรู้มาป้อนจิตและมันสมอง ตรรกวิทยาศึกษาค้นคว้าถึงธรรมชาติและความสมบูรณ์แห่งการอนุมาน (Inference) แบบต่าง ๆ ทั้งนิรนัย (Deduction) และอุปนัย (Induction)

ตรรกวิทยาหลีกเลี่ยงที่จะจะต้องอภิปราย แต่ญาณวิทยาจำต้องสืบค้นถึงธรรมชาติของสัจธรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับสัจธรรมโดยตรง

ดังนั้น ญาณวิทยาจึงมีความสัมพันธ์กับอภิปรายอย่างใกล้ชิดมากกว่า

ญาณวิทยาสืบค้นถึงเหตุปัจจัยทั่ว ๆ ไปที่ทำให้เกิดความรู้เท่านั้น มิได้สืบค้นถึงรายละเอียดของขบวนการพิสูจน์ต่าง ๆ แต่ตรรกวิทยาพยายามที่จะสืบค้นถึงขบวนการพิสูจน์เพื่อทำให้หลักฐานการพิสูจน์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.5 ญาณวิทยากับปรัชญาอัตถิภาวนิยม

ในประเด็นนี้เราจะได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างญาณวิทยากับแนวความคิดของนักปรัชญาอัตถิภาวนิยม 2 ท่าน คือ

ไฮเดกเกอร์ และ ชาร์ตร์ เพราะนักปรัชญาทั้ง 2 ต้องการที่จะใช้ญาณวิทยาเป็นเครื่องมือไขปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำรงอยู่หรือการมีอยู่ของสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต

อันดับแรกนี้เรามาศึกษาทัศนคติของไฮเดกเกอร์ดูก่อน ไฮเดกเกอร์มีความสนใจญาณวิทยาด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

1. ต้องการรวบรวมปัญหาต่าง ๆ ทางญาณวิทยา

2. เพื่อแสดงให้เห็นว่าญาณวิทยาเป็นที่ยอมรับกันสืบต่อกันมาแต่ขาดฐานรองรับและบางเรื่องก็เป็นเรื่องเหลือเชื่อ

3. พยายามหาวิธีแก้ปัญหาด้วยวิธีของตนเอง พร้อมกันนี้ได้พยายามเปรียบเทียบทัศนะของตนเองกับลัทธิจิตนิยม (Idealism) และลัทธิสัจนิยม (Realism) ซึ่งทั้งสองลัทธินี้เป็นลัทธิใหญ่เป็นที่รู้จักกันในวงการของนักปรัชญา

ญาณวิทยาจะต้องอธิบายและทำความเข้าใจให้แจ่มแจ้งเกี่ยวกับปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างผู้รู้กับสิ่งที่ถูกรู้ มิใช่จะพิจารณาแต่เพียงความปรารถนาที่จะพิสูจน์ความมีอยู่ของโลกภายนอกหรือสิ่งที่มีชีวิตอยู่รอบตัวเรา แต่ยังได้พยายามอย่างไม่หยุดยั้งที่จะบรรลุจุดหมายปลายทางในเรื่องนี้

ดังนั้น ปัญหาใหญ่ทางญาณวิทยาก็กลายมาเป็นปัญหาเกี่ยวกับสภาวะธรรมที่แท้จริง (Reality) ในความหมายที่ว่า “จะมีโลกภายนอกซึ่งสามารถพิสูจน์ได้หรือไม่?” เป็นการถามแบบไม่เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่ถูกต้อง การพิสูจน์นี้เองที่ทำให้เกิดปัญหาทางญาณวิทยา และปัญหานี้ก็เป็นปัญหาที่คลุมเครืออีกด้วย เช่น ปัญหาที่ว่ามนุษย์สามารถรู้โลก ญาณ และพระผู้เป็นเจ้าของได้หรือไม่? ฯลฯ ข้อนี้เองทำให้วิชาปรัชญาเป็นเรื่องน่าเบื่อ ซ้ำยังถูกโจมตี (Scandal Philosophy) ว่าเป็นวิชาที่เหลวไหลไร้สาระ

ตามทัศนะของไฮเดกเกอร์ การที่ปรัชญาถูกโจมตีนั้นมิใช่เกิดจากข้อบกพร่องอันเนื่องมาจากการพิสูจน์ความจริง แล้วการที่ถูกโจมตีเช่นนั้นเพราะญาณวิทยาต้องการพิสูจน์ยังหวังผลและประสงค์จะให้มีการพิสูจน์เรื่องทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ร่ำไป

ด้วยเหตุนี้ เขาจึงให้ทัศนะว่าเป็นการใช้ญาณวิทยาในทางที่ผิดและเหลือเชื่อ (Perversion of Epistemology) ความจริงที่ไฮเดกเกอร์ต้องการที่จะเน้นและยืนยันนั้นมียู่ว่า เมื่อคนเรามีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการดำรงอยู่ (Existence) หรือการมีอยู่ของสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตในโลกนี้ ความต้องการที่จะพิสูจน์ดังกล่าวนั้นก็ป็นอันหมดไป คือ ไม่จำเป็นต้องการพิสูจน์ เพราะการดำรงอยู่หรือการมีอยู่ของสรรพสัตว์และสรรพวัตถุปรากฏชัดด้วยสภาวะของมันเอง เสมอ ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์เพื่อสาธิตการดำรงอยู่ของมันอีก

ไฮเดกเกอร์ถือว่าปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับญาณวิทยาเกิดจากปัญหาการดำรงอยู่ในโลกตามสภาพความเป็นจริงนั่นเอง ซึ่งเป็นทัศนะที่ลงรอยกันกับทัศนะของนักสัจนิยม (Realist) แต่ทัศนะของไฮเดกเกอร์แตกต่างจากทัศนะของนักสัจนิยมอย่างเห็นได้ชัดดังต่อไปนี้

นักสัจนิยม ถือว่า

1. โลกต้องการจะให้มีการพิสูจน์ซึ่งจะทำให้เราได้ข้อเท็จจริงที่แน่นอน

ในเมื่อฮูสเซอร์ลได้ใช้ขบวนการวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ว่า ไม่มีอะไรอื่นที่พอจะยึดถือได้ว่ามีอยู่จริง

ตามทัศนะของชาร์ตอร์ โลกเป็นสิ่งที่มียู่จนเป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้ง ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ และความจริงเกี่ยวกับโลกสามารถที่จะนำมาพิสูจน์ทุกสิ่งทุกอย่างได้

ดังนั้น จึงเป็นการยากที่จะกำหนดขอบเขตความรู้เกี่ยวกับโลก ด้วยเหตุนี้ ญาณวิทยาของชาร์ตอร์จึงเกิดจากการวิเคราะห์ชีวิตประจำวันของคนเรานั้นเอง ดังจะเห็นได้จากที่เขา มักกล่าวอยู่เสมอว่า “จิตรู้แจ้งอารมณ์ทุกขณะ” และทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามเจตจำนง ญาณวิทยาเกิดขึ้นก็เพราะการที่คนเรารู้และเข้าใจการดำรงชีวิตอยู่ในโลก

ปัญหาเมื่ออยู่ที่ จิตเป็นอันเดียวกันกับสิ่งที่มันรู้หรือ? ชาร์ตริ์ไม่ยอมรับปัญหาข้อแรก แต่ยอมรับข้อหลังที่ว่า “จิตรู้แจ้งอารมณ์เสมอ” เพราะเชื่อว่า จิตทำงานทุกขณะและรับรู้ อารมณ์เสมอ

ทั้งนี้ เพราะจิตมีธาตุรู้

ชาร์ตริ์ไม่ยอมรับการอธิบายญาณวิทยาแบบทวินิยมที่เชื่อว่ามีตัวรู้จิตอีกชั้นหนึ่ง เขา ถือว่า การที่ถือว่ามีตัวรู้มารู้จิตอีกทีหนึ่งนั้นเป็นมายา หรือเป็นเพราะตกอยู่ในอำนาจแห่งความ ไม่รู้

เรื่องดังกล่าวเป็นสิ่งเหลวไหลเช่นเดียวกับการกล่าวว่า “ความรู้ของความรู้”

ตามความจริงแล้ว เรามีความรู้เพราะเรามีธาตุรู้ และธาตุรู้ก็คือจิตตัวเดียวเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องกล่าวว่า “มีจิตของจิต” การที่เรามีความรู้ก็เพราะเรามีชีวิตอยู่

ชาร์ตริ์ ถูกขนานนามอีกชื่อหนึ่งว่า “นักสังขนิยม” (Redist) เพราะเขาถือว่าสิ่งที่เรา รู้ มีอยู่ตามสภาวะของมันเอง มิใช่ขึ้นอยู่กับตัวเราซึ่งเป็นผู้รู้ เขาให้ทัศนะว่า สิ่งที่อยู่จริง ก็คือสิ่งที่คงอยู่ตามสภาวะของมันเอง ความรู้ก็ได้แก่ความไม่มีอะไร และมันเป็นเพียงจินตนาการ การที่เรามีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ก็เพราะเราไม่ใช่สิ่งต่าง ๆ ที่เรา

ชาร์ตริ์เห็นว่าความรู้ที่แท้จริงต้องเกิดจากการบำเพ็ญเพียรทางใจจนเกิดความรู้จริง การนำวิธีอนุমানและอุปมานมาช่วย ผลที่สุดจะทำให้เราเกิดความรู้ขึ้น ซึ่งเป็นความรู้ที่เกิดจาก ภายในนั่นเอง (Intuitive Knowledge) หรือที่เรียกว่า ความรู้ที่เกิดจากการรู้แจ้งภายในด้วยจิต

คำว่า Intuition หมายถึง ความรู้ที่เกิดจากภายใน หรือความรู้ที่เกิดจากการบำเพ็ญเพียร ทางใจจนชัดเจน เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นเฉพาะตัวหรือเฉพาะบุคคลผู้บำเพ็ญทางใจเท่านั้น เพราะ ชาร์ตริ์กล่าวว่า “ความรู้คือการปฏิเสธ เป็นอภาวะ” (หมายความว่าเมื่อเรารู้ทุกสิ่งทุกอย่าง ตามความเป็นจริงแล้วก็ไม่มีอะไรเหลือเป็นรูปร่าง ทุกสิ่งเกิดจากการประกอบของธาตุทั้งสี่) ซึ่งคล้ายกับเป็นการยอมรับทฤษฎีที่ว่า คนเรามีแบบฟอร์มอยู่ในใจก่อนที่จะรับเอาอารมณ์ ต่าง ๆ เข้ามา สิ่งนี้คานท์เรียกว่า A priori (สิ่งที่มีมาก่อนประสบการณ์)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ความรู้จึงเกิดขึ้นแก่บุคคลแต่ละคนตามแบบที่มีอยู่ ชาร์ตริ์ไม่ เห็นด้วยกับทัศนะที่ว่า ความรู้เกิดขึ้นเพราะอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคล หรือ บุคคลกับสิ่งแวดล้อมทั้งหลายที่ปรากฏแก่วิยะรับสัมผัสเท่านั้น และเขาไม่ยอมรับความคิด ที่ว่า ความรู้เป็นคุณลักษณะประจำตัวของแต่ละบุคคลโดยธรรมชาติ

ชาร์ตริ์กล่าวว่า ความรู้เกิดขึ้นจากการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของแต่ละบุคคล เมื่อ

คนเราต่อสู้นี้องทำให้เกิดความรู้ และความรู้ที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ไม่สามารถจะแยกออกจากตัวบุคคลได้ หรือจากผลแห่งการต่อสู้เพื่อความอยู่รอด

บุคคลและความรู้ก็คือสิ่งเดียวกัน ไม่สามารถจะแยกออกจากกันได้ ธรรมชาติที่จัดว่าเป็นความรู้มิได้มีไว้เพื่อทำลายตนเองหรือเพื่อทำลายคนอื่น แต่มีไว้เพื่อสร้างสรรค์สันติสุขให้แก่ตนเองและเพื่อนร่วมโลก ในหนังสือเล่มหนึ่งของชาร์ตรมีชื่อว่า “Being and Nothingness” เขาได้สรุปไว้ว่า “ความรู้หรือการรับรู้แสดงลักษณะความเป็นเจ้าของ ความไม่จริงใจ ประกอบด้วยความเพ้อฝัน ทำให้มนุษย์เราประสบกับความล้มเหลวในการดำรงชีวิต เราจะค้นพบสัจธรรมได้ด้วยพลังจิตเท่านั้น ความรู้เป็นธรรมชาติที่ซับซ้อนมีตำแหน่งอย่างเหมาะสมของมันเอง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้ ชาร์ตรจึงกล่าวย่ำว่า ทำไมคนเราจึงปรารถนาที่จะรู้สิ่งที่อยากจะรู้นั้นจะเป็นเรื่องที่น่ายินดีหรือไม่สนใจก็ตาม แต่ก็พอจะเรียกได้ว่ามันเป็นสิ่งที่เหมาะสมและสมควรที่จะรู้

ความรู้หรือการรับรู้ ก็คือการที่คนเราต้องการจะ “มี” หรือ จะ “เป็น” ความรู้นอกจากจะบ่งถึงสิ่งที่พอดีทั้งหลายแล้ว ยังรวมไปถึงความสนุกเพลิดเพลินอีกด้วย การสืบค้นหรือการค้นหาและการเปิดเผยมุ่งที่จะให้เห็นแก่นแท้ของสิ่งทั้งหลาย

ชาร์ตรยังให้ทัศนะเพิ่มเติมอีกว่า ความรู้เป็นการแสวงหาสิ่งซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความพอดี คนเราแสวงหาเพื่อเลี้ยงปากเลี้ยงท้องนี้เองทำให้คนมีความรู้ ส่วนในกรณีของเด็ก ความรู้ทั้งหมดเกิดจากการกินและการสัมผัส

2. โลกสามารถที่จะพิสูจน์ได้ถ้าหากเรามีความสงสัยในการดำรงอยู่ แต่ไฮเดกเกอร์ปฏิเสธความเชื่อถือทั้งสองประการดังกล่าวแล้ว โดยถือเอาการดำรงอยู่ในโลกที่มีอยู่ตามความเป็นจริงที่มีมาตั้งแต่เดิม โดยไม่ต้องมีการพิสูจน์เป็นข้ออ้าง

ความพยายามทั้งหมดเกี่ยวกับญาณวิทยาที่ไฮเดกเกอร์สนใจ ก็เพื่อจะชี้ให้เห็นปัญหาสำคัญทางการดำรงชีวิตอยู่ในโลกนั่นเอง

ดังนั้น ก็พอที่จะมองเห็นได้แล้วว่า การที่เราเข้าใจการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตตามแนวอัตถิภาวนิยมเป็นพื้นฐานให้บรรลุผลในการอภิปรายปัญหาทางญาณวิทยา การที่เราอภิปรายปัญหาเรื่องสัจธรรมทั่วไปนั้นความจริงก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับญาณวิทยาด้วย

นี่แสดงให้เห็นว่า การที่จะใช้ญาณวิทยาขจัดปัญหาเกี่ยวกับสัจธรรม ที่แท้แล้วก็ยังเป็นปัญหาเกี่ยวกับการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตตามแนวปรัชญาอัตถิภาวนิยม และการที่จะเข้าใจ

ในเรื่องนี้อย่างแจ่มแจ้งนั้น ต้องอาศัยการเข้าใจการวิเคราะห์การดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตตามแนวของนักปรัชญาอัตถิภาวนิยมนั่นเอง

ดังนั้น โลกที่เราอาศัยอยู่นี้จึงมีจริง และการที่เราดำรงอยู่ได้ก็เพราะเรามีชีวิตอยู่ในโลกมันเป็นความจริงที่ไม่ต้องการพิสูจน์ เพราะมันเป็นสิ่งที่ประจักษ์ชัดอยู่แล้ว และความรู้ก็คือสิ่งที่คนได้รับโดยอาศัยการมีชีวิตอยู่ในโลกที่กล่าวมานี้ทั้งหมดเป็นเพียงทัศนะบางส่วนของไฮเดกเกอร์เท่านั้น ซึ่งก็เป็นเรื่องธรรมดาสำหรับนักคิดทั่วไปย่อมมีความคิดเห็นแตกต่างกันออกไปบ้างแม้ในเรื่องเดียวกัน

ต่อไปนี้เรามาดูทศนะของชาร์ตร์ดูบ้าง ซึ่งก็เป็นทศนะหนึ่งเกี่ยวกับญาณวิทยาที่นักศึกษาอยู่

ญาณวิทยาตามทศนะของชาร์ตร์

ชาร์ตร์ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า ความรู้คือ การปฏิบัติ เรารู้สิ่งที่มีใช้ตัวเรา (หมายความว่าเรารู้เรื่องภายนอกตัวเรามากกว่าตัวเรา) ความรู้นี้เกิดขึ้นเพื่อตัวมันเองและเป็นไปตามธรรมชาติ บางชนิดก็ได้จากภายนอก คือ ประสบการณ์

ความรู้จะแสดงถึงการปฏิบัติเสมอ และเป็นการปฏิบัติสองหน เช่น เมื่อเรารู้ว่า “นี่คือปากกา” หมายความว่าครั้งแรกเราปฏิบัติว่า “นี่ไม่ใช่ดินสอ” และเราก็ปฏิบัติอีกครั้งหนึ่งว่า “เรามีใช้ดินสอแท่งนี้ซึ่งเรารู้”

ชาร์ตร์ถือว่าจิตมนุษย์รู้แจ้งอารมณ์เสมอ สิ่งที่เราจะต้องแตกต่างจากผู้รู้ (จิต) เมื่อพูดถึงขอบเขตทางจิต ทั้งชาร์ตร์และไฮเดกเกอร์มีความเห็นขัดแย้งกันกับ ฮูสเซิร์ล (Husserl)

เท่าที่ได้อธิบายมาอาจกล่าวได้ว่า ชาร์ตร์ได้ปฏิบัติความเชื่อถือว่าญาณวิทยามาก่อนศาสตร์อื่น ๆ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของปรัชญา

อนึ่ง ก่อนที่เราจะศึกษาญาณวิทยาให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้งนั้น เราควรทำความเข้าใจถึงเรื่องที่ว่า อะไรคือความแท้จริง (truth) อะไรคือความจริง (Real) และอะไรคือข้อเท็จจริง (Fact) ต่อไปนี้เราจะได้ศึกษาความหมายของคำแต่ละคำตามลำดับ

1. ความหมายของคำว่า ความแท้จริง (truth) ในหนังสือบางเล่มถือว่า truth คือความจริง แต่ในหนังสือเล่มนี้ผู้เขียนขอใช้คำว่า “ความแท้จริง” อะไรคือ truth ได้แก่ ความแท้จริงหรือสัจธรรมที่มีอยู่ตามสภาพของธรรมชาติ เช่น การเกิด แก่ เจ็บ ตาย ฯลฯ มนุษย์ทั้งหมดเป็นสิ่งที่ต้องตาย นาย ก. เป็นมนุษย์ เพราะฉะนั้น นาย ก. เป็นสิ่งที่ต้องตาย สิ่งที่เป็น

Truth จะไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

2. ความหมายของคำว่า ความจริง (Real) ความจริงในที่นี้หมายถึงความจริงที่นักปรัชญาหรือนักวิทยาศาสตร์ได้ศึกษาแล้วค้นพบความจริงบางอย่างที่มีอยู่ในโลก แล้วสร้างเป็นกฎเกณฑ์หรือทฤษฎีขึ้นมา เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเล่าเรียนในเวลาต่อมา ครั้นกาลเวลาล่วงไป กฎเกณฑ์หรือทฤษฎีดังกล่าวที่ได้ค้นพบว่าเป็นจริงในสมัยหนึ่งอาจไม่เป็นจริงในอีกสมัยหนึ่ง เช่น ความเชื่อของศาสนาคริสต์ในสมัยกลางถือว่าโลกเป็นจุดศูนย์กลางของจักรวาล ในกาลต่อมาก็มีนักปรัชญาคนหนึ่งชื่อโคเปอร์นิคัส ได้ค้นพบว่าโลกหมุนรอบดวงอาทิตย์ ดวงอาทิตย์จึงเป็นจุดศูนย์กลางของจักรวาล เป็นการลบล้างความเชื่อเก่าที่ว่า “โลกเป็นจุดศูนย์กลางของจักรวาล” โดยสิ้นเชิง หรือความเชื่อของคนโบราณที่เชื่อว่า พระเจ้า หรือ พระพรหม เป็นผู้สร้างโลกและมนุษย์ ต่อมานักปรัชญา ก็ได้ค้นพบแล้วว่าโลกมนุษย์นี้เกิดขึ้นจากการรวมตัวของปรมาณู มิใช่เกิดจากอำนาจอันศักดิ์สิทธิ์ของพระเจ้าแต่ประการใด

ค่านิยม ทศนคติ ฯลฯ ก็เช่นเดียวกัน เป็นความจริงที่เปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลา เช่น คนไทยสมัยสุโขทัยมีความเชื่อว่า “ในน้ำมีปลาในนามีข้าว” ในสมัยนั้นความจริงเป็นเช่นที่กล่าวไว้จริง ๆ เพราะประชาชนมีจำนวนน้อย อาชีพส่วนใหญ่ทำนาทำสวนกัน ทำกันพออยู่พอกินกันเท่านั้น ไม่มีการแข่งขันแย่งชิงกันในเรื่องการประกอบอาชีพ

ส่วนสมัยปัจจุบันนี้มีลักษณะตรงกันข้ามกับความเชื่อถือดังกล่าวนั้น เพราะประชาชนได้เพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ถึงแม้ว่าจะมีการคุมกำเนิดก็ตาม มุ่งแข่งขันแย่งชิงกันประกอบอาชีพ มีการกักตุนสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภค นายทุนบางคนเอา رأตเอาเปรียบค่าแรงงานกรรมกร มิได้เคารพหรือเกรงกลัวกฎหมายแรงงานแต่อย่างใด จึงถูกเรียกว่า “นายทุนหน้าเลือด”

ในน้ำหรือก็ไม่มีปลา มีแต่สารพิษซึ่งเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำ ในนาหรือก็ไม่มีข้าว มองไปในทุ่งนาอันกว้างได้เห็นแต่แผ่นดินอันแห้งผากเนื่องจากฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล เป็นเหตุให้ชาวไร่ชาวนาต้องทอดทิ้งไร่นาอพยพเข้าสู่เมืองหลวงเพื่อแสวงหาอาชีพใหม่โดยคิดว่า จะดีกว่าเดิม

ในด้านการศึกษา ในสมัยโบราณชาวไทยมีความเชื่อว่า ผู้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนถือว่าเป็นคนดี มีความรู้ ดังนั้น เวลาผู้ใหญ่ให้ศีลให้พรเด็กมักจะพูดว่า “หมั่นศึกษาเล่าเรียนไปเถิด เมื่อโตมาจะได้เป็นเจ้าคนนายคน” แต่สมัยปัจจุบันนี้ความเชื่อดังกล่าวนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปบ้างแล้ว เพราะว่าคนที่ได้รับการศึกษาดีก็ไม่ใช่ว่าจะเป็นคนดีเสมอไป คนมีความรู้แต่

บางคนมีจิตใจต่ำทราชมแสวงหาผลประโยชน์นอกราชฏริบงหลวงสร้างคามทุกขให้แก่ประชาชน
ผู้ยากไร้ก็มีปรากฏอยู่ในสังคมปัจจุบัน หรือคนที่ได้รับการศึกษาจบหลักสูตรแล้วก็มีใช้ว่า
จะได้ทำงานตามความถนัดที่ตนเล่าเรียนมาเสมอไป เพราะว่าอัตราที่จะรับบุคคลเข้าทำงานนั้น
มีจำนวนจำกัด

ดังนั้น จึงพอสรุปเป็นความจริงได้ว่า คนที่ได้รับการศึกษาก็มีใช้ว่าจะเป็นคนดีเสมอไป
และคนดีก็มีใช้ว่าจะเป็นคนได้รับการศึกษาดีเสมอไป และคนที่เราต้องการอย่างยิ่งในสังคม
ปัจจุบันนี้คือ คนมีความรู้ดีและมีศีลธรรมประจำใจ

ด้วยเหตุนี้ ความจริงในสังคมมนุษย์จึงเป็นความจริงที่เปลี่ยนแปลงได้ เพราะเป็น
ความจริงโดยสมมติ ผู้ศึกษาโปรดทำความเข้าใจเรื่อง ความจริงโดยสมมติให้ดีที่กล่าวมา
ทั้งหมดนี้เป็นความจริงที่มีลักษณะเป็น Fact

3. ความหมายของคำว่า “ข้อเท็จจริง” (Fact) คำว่า ข้อเท็จจริงนี้หมายถึงสิ่งที่เป็น
ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว เช่น ฝนตกน้ำท่วม ภูเขาไฟระเบิด แผ่นดิน-
ไหว ฯลฯ

เมื่อพิจารณาดูแล้วจะเห็นได้ว่า สิ่งที่เป็น truth ความแท้จริงสากลเรียกว่า Universal
truth ส่วนความจริงและข้อเท็จจริงนั้นเป็นความจริงเพียงบางส่วนเท่านั้น เรียกว่า particular
เราเอา Fact ต่าง ๆ มารวมกันแล้วสรุปเป็น truth เช่น เห็นคนป่วยเป็นโรคมะเร็งต้องตายใน
ไม่ช้า แล้วสรุปว่าคนป่วยเป็นโรคมะเร็งทุกคนต้องตายในไม่ช้า ข้อสรุปดังกล่าวนี้ก็เป็น truth
ซึ่งได้จากวิธีการคิดหาเหตุผลแบบอนุมาน (Deduction)

ประเด็นจึงอยู่ที่ว่าเมื่อมี Fact เกิดขึ้น แต่ละ Fact จะถือได้ไหมว่ามันเป็นความรู้ คำว่า
ความรู้ยังเป็นคำที่กำกวมอยู่ สิ่งต่าง ๆ ที่ได้มาจากประสาทสัมผัสก็เป็น Fact แต่ความหมาย
ที่แท้จริงแล้ว Fact ไม่น่าจะเป็นความรู้ เพราะประสาทสัมผัสบางครั้งก็มีความบกพร่องอยู่
จะเชื่อถือมากนาก็ไม่ได้

สรุปแล้ว Fact ไม่เป็นความรู้ เพราะเป็นความจริงเพียงบางส่วน สิ่งที่เป็นความรู้
ต้องเป็นสากล Universal ไม่ใช่จะได้จากการอนุมาน (Deduction) หรือการอุปมาน (Induction)
เท่านั้น

สรุปเนื้อหาสำคัญในบทที่ 1

1. ญาณวิทยาเป็นวิชาว่าด้วยความรู้หรือว่าด้วยความรู้
2. ญาณวิทยาศึกษาถึงบ่อเกิด, ธรรมชาติ ขอบเขต และความสมเหตุสมผลของความรู้
3. ญาณวิทยามีความสัมพันธ์กับวิทยาศาสตร์และสามัญสำนึก
4. ความรู้สามัญเป็นความรู้ไม่เป็นระบบ ไม่มีวิธีการของตนเอง ส่วนความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นความรู้ที่มีระบบและมีวิธีการเป็นของตนเอง
5. วิทยาศาสตร์นำความรู้สามัญมาจัดระบบใหม่ให้มีเหตุผล ส่วนญาณวิทยานำเอาความรู้สามัญและความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปจัดระบบใหม่ ด้วยการคิดหาเหตุผลอีกต่อหนึ่ง
6. ความรู้ 3 ระดับ
  - ความรู้สามัญ เป็นความรู้ระดับต่ำ
  - ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เป็นความรู้ระดับกลาง
  - ความรู้ทางญาณวิทยา เป็นความรู้ระดับสูง
7. ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และความรู้ทางญาณวิทยามีทั้งแง่ที่เหมือนกัน แ่งที่ต่างกัน และแง่ที่เกี่ยวข้องกัน
8. วิธีการของวิทยาศาสตร์ ได้แก่ การสังเกต การทดลอง การจัดประเภท การอธิบาย การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การอนุมาน และการอุปมาน
9. วิธีการของญาณวิทยา คือ การคิดหาเหตุผลจากประสบการณ์ทั่วไป และประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์
10. ญาณวิทยากับจิตวิทยา

จิตวิทยาเป็นศาสตร์ที่ศึกษาถึงเรื่องจิตและขบวนการของจิต ตลอดจนถึงวิวัฒนาการของความรู้

ส่วนจิตวิทยาเป็นศาสตร์ที่ศึกษาถึงขอบเขต บ่อเกิด ธรรมชาติ และความสมเหตุสมผลของความรู้

11. จิตวิทยากับอภิปรัชญา

จิตวิทยาจะต้องใช้จิตวิทยาเป็นเครื่องมือในการค้นคว้าธรรมชาติที่แท้จริงของสิ่งที่มียู่ ความรู้ช่วยให้เราเข้าใจสังขาร การจะเข้าใจสังขารได้ต้องมีวิธีการ คือ อาศัยจิตวิทยา

12. อภิปรัชญาและจิตวิทยาต่างต้องอาศัยซึ่งกันและกันเพื่อค้นคว้าหาความจริงของสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้อง

13. จิตวิทยากับตรรกวิทยา จิตวิทยาศึกษาถึงกำเนิดธรรมชาติ ขอบเขต และความสมเหตุสมผลของความรู้ และพยายามสืบค้นถึงเหตุปัจจัยทั่ว ๆ ไป ที่ทำให้เกิดความรู้เท่านั้น ส่วนตรรกวิทยายามสืบค้นหาความจริงและขบวนการพิสูจน์เพื่อให้หลักฐานการพิสูจน์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

14. จิตวิทยาแบบอัตถิภาวนิยม นักปรัชญาอัตถิภาวนิยมพยายามใช้จิตวิทยาเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาต่าง ๆ เพราะมีความเชื่อว่า ความรู้เป็นกุญแจดอกสำคัญในการไขปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้มีการดำรงชีวิตอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม

15. จิตวิทยาจะช่วยให้เราเข้าใจคำว่า Truth, Reality and Fact ได้ดียิ่งขึ้น

คำถามประจำบทที่ 1

1. เมื่อท่านได้ศึกษาวิชาญาณวิทยาแล้ว ท่านเข้าใจความหมายและขอบเขตของญาณวิทยาอย่างไร อธิบาย
2. ท่านทราบไหมว่า ญาณวิทยาได้ศึกษาถึงเรื่องอะไรบ้าง อธิบายให้ละเอียด
3. ญาณวิทยากับวิทยาศาสตร์มีความสัมพันธ์กันอย่างไร และจงกล่าวในแง่ที่เหมือนกันและต่างกัน
4. จงอธิบายให้เห็นชัดว่าญาณวิทยากับตรรกวิทยามีความสัมพันธ์กันอย่างไร
5. อภิปรัชญาเป็นวิชาว่าด้วยเรื่องอะไร ทำไมจึงมีความสัมพันธ์กับญาณวิทยา อธิบาย
6. นักปรัชญาอัตถิภาวนิยมได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับญาณวิทยาอย่างไรบ้าง อธิบาย
7. คำว่า Truth, Reality and Fact มีความเกี่ยวข้องกับญาณวิทยา อย่างไร อธิบาย